

великој оданости преша својој незнабожачкој вери. Али се морају свагда изузети Неретљани, за које смо рекли, да се задуго нису хтели приклонити новој вери, која им је из Рима и Византије приглашивана.

У периоду после настанка не налазимо код Срба чврсту и једноставну државу, пошто и сами за дуго нису одрицали своју зависност од Византије. Па опет ове нове српске кнежевине нису сатављале непосредну провинцију царства. Власт византијских царева, на име у оним од државног средишта удаљеним областима, бејаше у то доба тако пала, да су се ови цареви често и са номиналним признавањем своје врховне власти задовољили. А то испрва нису ни Срби одрицали. Да је то тако било, вероватно је и по томе, што Срби нису одмах по своме настанку основали једноставну државу.

У примитивним политичким одношајима Срба и у њиховом унутрашњем животу ласно се распознаје уплив општег словенског духа. У породичној заједници, на којој је од искона основано словенско друштво, чији се трагови особито у Срба и данас опажају, као и у општинској заједници, из које се развио и политички организам, свуд се на први поглед огледа власт старешине. Па и поглавари појединих племена, жупани, имају без сумње да благодаре за свој постанак том начелу. И то је извесно, да су жупани, поглавари разних мањих области, међу собом у потпуној независности владали, и да међу њима није никаква. свеза постајала, по којој би се могли сматрати као извршни органи заједничког државног организма. Али је и над. овим жупанима, јамачно као најстарији међу њима стајао велики жупан, који је лично и по околностима имао то већу то мању власт, Жупани или кнезови били су по свој прилици само лично потчињени великом жупану, у осталом су сасвим независно владали у својим жупанијама.

Па опет овај одношај жупана према великом жупану није оно, што беху феудни одношаји у западној Европи, мада се успех и овде и онде готово у истом облику јавља. Феудна установа европска поникла је отуда, што се слабији, тражећи заштите, или вољно или приморан потчинио власти јачега; док је међутим у Срба врховна власт великих жупана над жупанима поникла из онога општег словенског народног осећања, по коме један, обично најстарији, ужива највећи ауторитет међу равноправним члановима у свима друштвеним питањима. По томе се објашњава, за што се достојанство великих жупана у првим вековима није могло одомаћити у једној породици. Из тога је даље по природи следовало, да се међу силнијим жупанима непрестано рађала борба за власт великог жупана, а то је опет до тога доводило, да су неки претенденти тражили заштите византијског цара, да његовом помоћу успоставе своју још веома лабаву врховну власт.

Али мада се мењало достојанство великога жупана у разним породицама, опет се чини, да је тој врховној власти најсталније место било у јужнозападном крају српске државе, у Зети, чији смо значај већ обележили. Најзнатнију су улогу играли жупани, који су били пореклом из Деснице, Дукље и Рашке. Она два прва места бејаху саставни делови Зете. Рашка је додуше била главно место праве Србије, али су и ови жупани, који су отуда своју власт ширили, били пореклом из Зете. Ова околност потврђује у исто време и мисао, да је најснажнији огранак српскога народа био онај, који се настанио у данашњој Црној Гори и у њеним околним крајевима.